

(1862–1932)

Харківський національний медичний університет
Наукова бібліотека

Сурукчі Степан Гаврилович

160 років з дня народження
доктора медицини, професора, засновника
і 1-го завідувача кафедри оториноларингології
Харківського медичного інституту

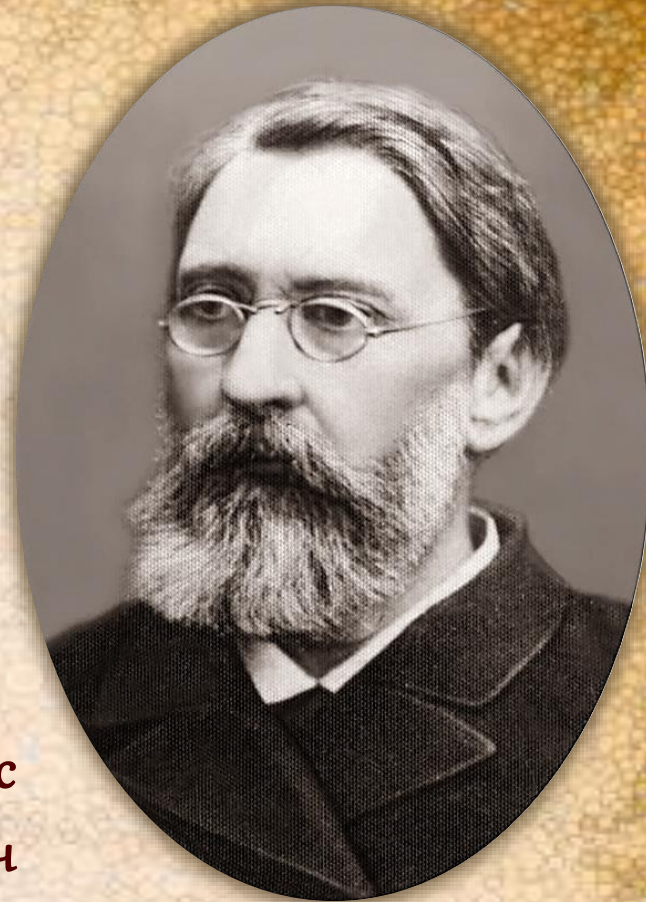
Степан Гаврилович Сурукчі народився 22 грудня 1862 р.
у м. Григоріополі в Бесарабії (нині – Молдова) в родині купця

У 1882 р. юнак закінчив з відзнакою Кишинівську класичну гімназію

У 1883 р. всупереч волі батька
Степан Сурукчі вступає
на медичний факультет
Імператорського Харківського
університету

Студент Сурукчі навчався з великим бажанням.
Як згадував згодом професор кафедри фармакології
Харківського університету Яков Якович Постоев,
*«з 4-го курсу захопився внутрішніми хворобами, став постійним
відвідувачем факультетської терапевтичної клініки,
не пропускаючи ні лекцій,
ні амбулаторного прийому»*

Терапевтичну клініку очолював у той час
відомий клініцист і громадський діяч
професор Валеріан Григорович Лашкевич

В.Г. Лашкевич

*«... про лікаря можна сказати, що він є сіль землі, є світло
для темного неосвіченого люду», — ці слова вчителя в подальшому
стали девізом усієї медичної діяльності Степана Гавриловича*

У 1888 р. Степан Сурукчі відмінно закінчує
медичний факультет Харківського університету

У 1889 р. він обирається за конкурсом ординатором
факультетської терапевтичної клініки, яку очолює
видатний вчений, професор Іван Миколайович Оболенський

И. Оболенский

З 1891 р. Сурукчі С.Г. — член Харківського медичного товариства

У цьому ж році під керівництвом І.М. Оболенського з'являються перші наукові публікації Степана Гавриловича: «Сифілітичне нецукрове сечовипускання» і «До етіології morbi Basedovi». Проте молодого лікаря захоплює нова спеціальність — оториноларингологія

Влітку 1893 р. він бере участь у наданні масової медичної допомоги населенню Вовчанського повіту Харківської губернії у зв'язку з холерною епідемією

За сприяння професора Оболенського після закінчення ординатури С.Г. Сурукчі виїжджає за кордон до найкращих європейських клінік — отримати досвід в опануванні нової галузі медицини

Після повернення до Харкова Степан Гаврилович читає студентам та лікарям безплатний факультативний курс лекцій з оториноларингології, відкриває амбулаторний прийом з хвороб вуха, горла та носа при факультетській терапевтичній клініці, проводить амбулаторні операції. Одночасно двічі на тиждень веде благодійний прийом у лікарні Червоного Хреста

На початку 1902 р. у газеті «Південний край» з'явилося повідомлення про те, що *«при Олександрівській лікарні лікар С.Г. Сурукчі організував кабінет для прийому з горлових, вушних і носових хвороб»*

Вчений продовжує вести наукову роботу.

У 1905 р. він складає іспит на ступінь
доктора медицини

В цьому ж році відбулось знайомство Степана Гавриловича з великим співаком сучасності Ф.І. Шаляпіним, який часто бував із гастрольями в Харкові

Федір Іванович протягом 2-х років мав проблеми з голосовими зв'язками та безуспішно лікувався у російських та європейських лікарів

В один з приїздів до Харкова за порадою друзів Федір Шаляпін звернувся до кращого харківського отоларинголога. Втручання відомого лікаря допомогло усунути дисфонію у оперного співака

З того часу у всесвітньо відомого артиста на довгі роки встановились теплі дружні стосунки зі Степаном Гавриловичем та його родиною

На творчих вечорах в домі Сурукчі співав не лише Федір Шаляпін, а й виконував романси Олександр Вертинський, кумир естради 1-й пол. XX ст.

Ф.І. Шаляпін

О.М. Вертинський

Будинок родини Сурукчі, своєрідна «культурна Мекка»,
збирав видатних діячів того часу —
справжній «колір» міста

Відомі на початку ХХ ст. харківські митці,
а також співаки, музиканти й актори, які приїздили
до міста на гастролі, вважали за честь виступити
перед почесними гостями відомого лікаря —
видатним хірургом Миколою Трінклером,
засновником терапевтичної школи Петром Шатіловим,
неперевершеним офтальмологом Леонардом Гіршманом ...

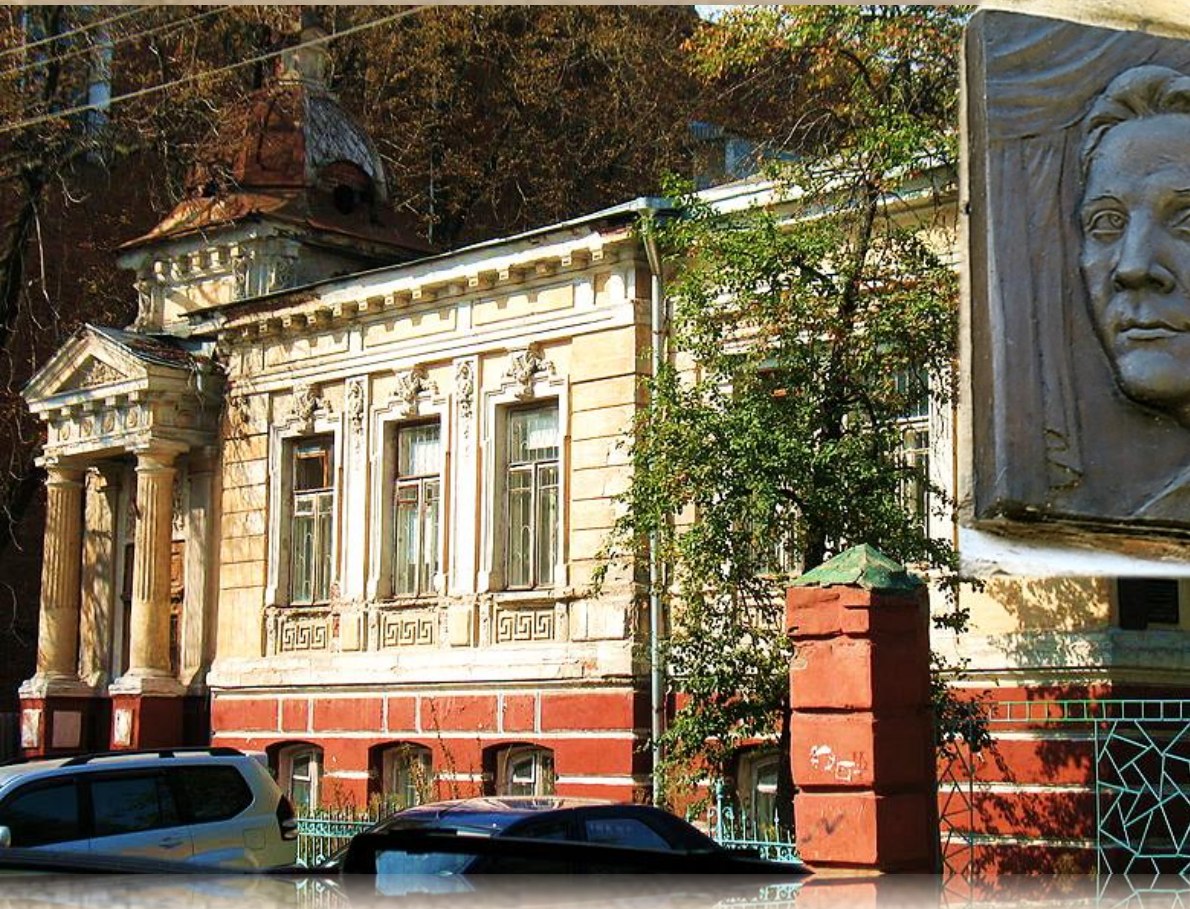
В будинку також збирались колеги та учні
Степана Гавриловича для обговорення
актуальних проблем оториноларингології

*Ф.І. Шаляпін в колі сім'ї та друзів С.Г. Сурукчі
на подвір'ї його будинку (1910)*

Особняк відомого лікаря вміщував і пацієнтів: були випадки, коли Степан Гаврилович забирав додому прооперованого в амбулаторних умовах хворого для продовження лікування.

Для подальшого розвитку оториноларингології з'явилась потреба у спеціалізованій клініці та підготовці студентів у стінах вищого навчального закладу

*Будинок Сурукчі. Харків, вул. Садова, 7 (колишня вул. Чубаря)
Пам'ятник архітектури*

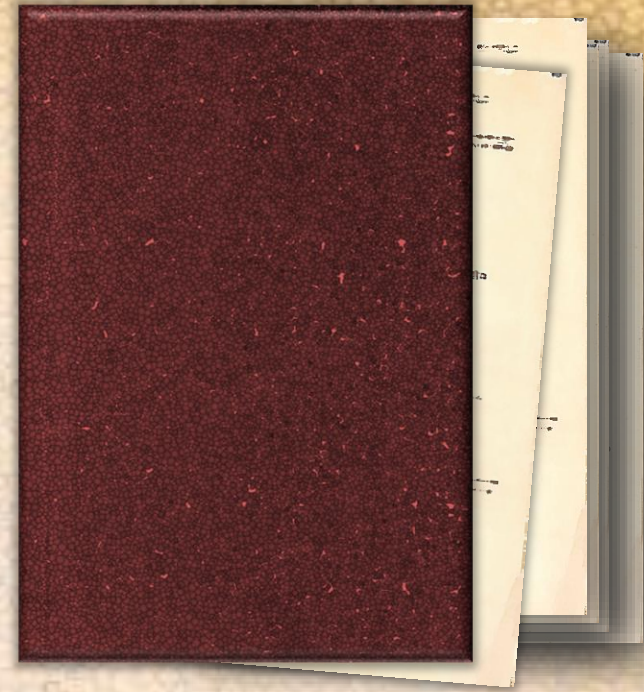
*У 2004 р. на будинку,
де мешкав професор,
встановлено меморіальну
дошку*

З 1920 р. С.Г. Сурукчі звертається до Народного комісаріату освіти України з пропозицією та обґрунтуванням необхідності створення самостійних кафедр оториноларингології у медичних вузах

У 1921 р. Степан Гаврилович захищає
докторську дисертацію
за темою «До фармакології Quietel'a»,
наступного року він отримав звання професора

*Професор С.Г. Сурукчі з колегами
(сидить 1-й ліворуч)*

У 1922 р. вперше в Україні відкрито
кафедру оториноларингології
в Харківському медичному інституті.
Її організатором та першим завідувачем
стає професор С.Г. Сурукчі.

Багаторічна цілеспрямована діяльність вченого
щодо затвердження оториноларингології
як самостійної медичної галузі досягла успіху

Незабаром під керівництвом професора відкрито
кафедральну клініку (спочатку 15 стаціонарних ліжок).
Клініка дозволила здійснювати невідкладну спеціалізовану
хірургічну допомогу хворим при ЛОР-патології

*Засідання секції оториноларингологів
Харківського медичного товариства
(С.Г. Сурукчі сидить у 2-му ряду 4-й праворуч) 1926 р.*

За перший рік існування клініки
Степан Гаврилович зробив 460 операцій.
Вперше в Україні вчений запропонував прямі методи
дослідження гортані, трахеї, бронхів та справоходу
У 1923 р. С.Г. Сурукчі об'єднав оториноларингологів
Харкова в єдину науково-практичну секцію у складі
Харківського медичного товариства і став її першим головою

За багаторічну плідну лікарську, педагогічну та наукову діяльність
професор удостоєний Почесної грамоти Ради Народних Комісарів УРСР.

В ті часи це знак високої оцінки заслуг діяча науки
та народної охорони здоров'я

У 1930 р. за станом здоров'я вчений змушений залишити засновані
ним клініку і кафедру. Рішенням Правління Харківського медичного
інституту йому призначено академічну пенсію

Степан Гаврилович Сурукчі

помер 22 січня 1932 р.

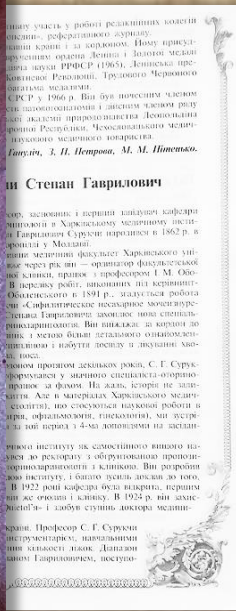
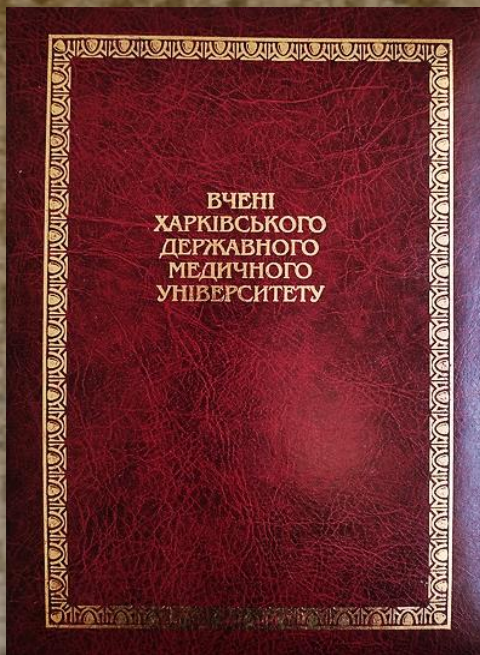
від хронічної серцевої недостатності.

Похований на 13 кладовищі м. Харкова

В Музеї історії Харківського національного медичного університету,
як безцінні реліквії, дбайливо зберігаються речі, що належали
Степану Григоровичу – фотографії, відгуки пацієнтів та колег,
привітання, архівні документи, деякі з його інструментів

Література про С.Г. Сурукчі
з фондів Наукової бібліотеки
Харківського національного
медичного університету

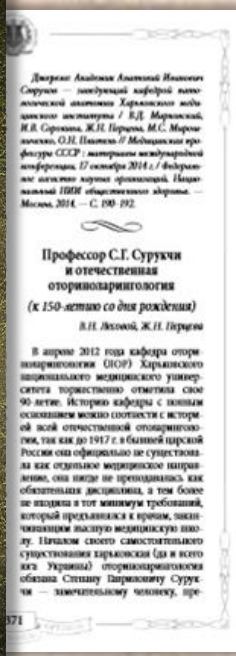
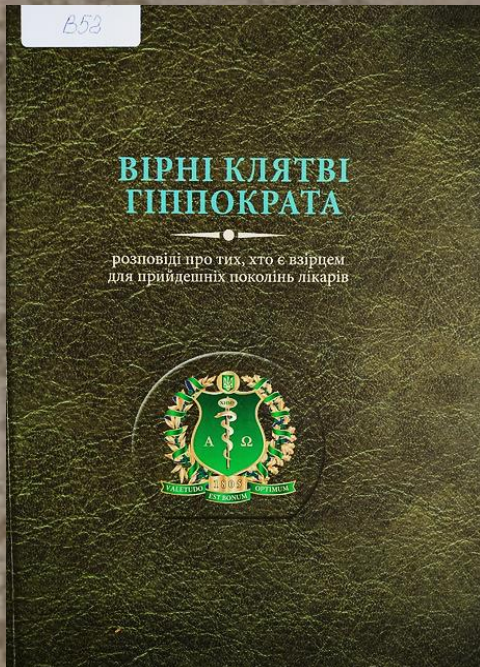
61(092) В90

Ященко М. І.

Сурукчи Степан Гаврилович / М. І. Ященко, Ж. М. Перцева // Вчені

Харківського державного медичного університету / за ред. А. Я. Циганенка.

— Харків, 2003. — С. 231-232.

61(09) В52

Лесовой В. Н.

Профессор С. Г. Сурукчи и отечественная оториноларингология (к 150-летию со дня рождения) / В. Н. Лесовой, Ж. Н. Перцева // Вірні клятві Гіппократа: розповіді про тих, хто є взірцем для майбутніх поколінь лікарів / за ред.: В. М. Лесового, В. А. Капустника, Ж. М. Перцевої ; Харківський національний медичний університет. — Харків : ХНМУ,

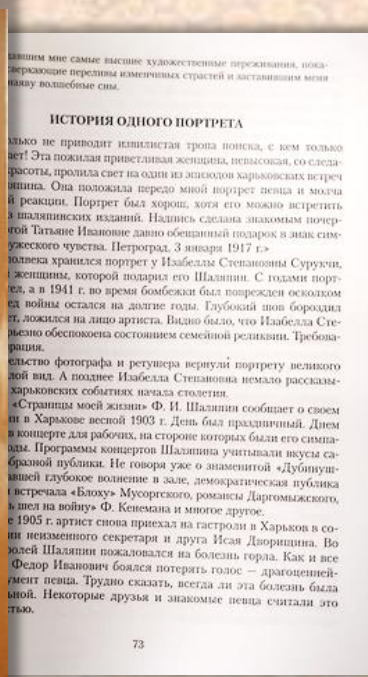
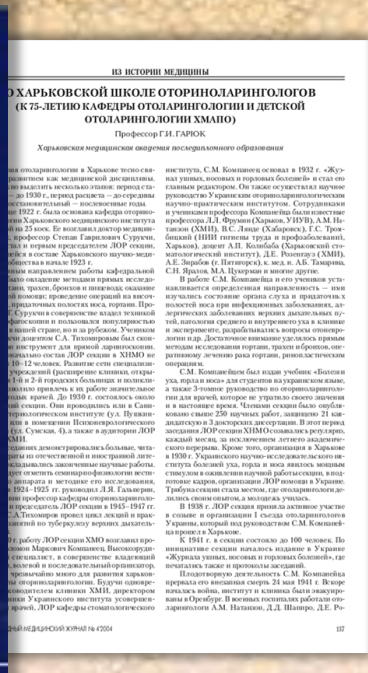
2020. — С. 371-379. — Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/28094>

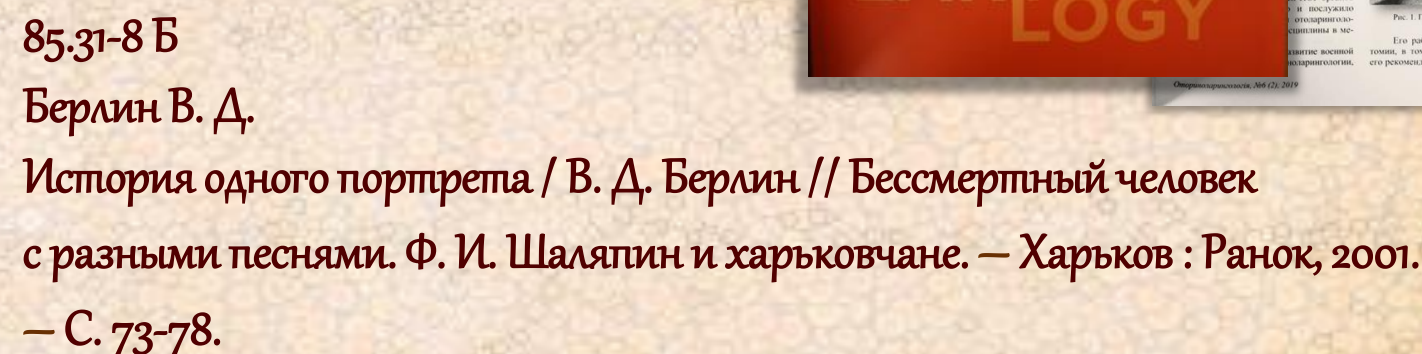
Степан Гаврилович Сурукчи: страницы замечательной жизни / А. С. Журавлев, Г. М. Блувштейн, Ж. Н. Перцева [и др.] // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. — 2008. — № 4. — С. 84-89.
— Режим доступа: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/3535>

Лесовой В. Н. Профессор С. Г. Сурукчи и отечественная оториноларингология (к 150-летию со дня рождения) / В. Н. Лесовой, Ж. Н. Перцева // UNIVERSITATES. Наука и просвещение. — 2013. — № 1. — С. 92-99.
— Режим доступа: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/3488>

Фураев А. П. Вехи большого пути
/ А. П. Фураев // Оториноларингология.
— 2019. — № 6. — С. 87-94.

Підготували:
Л.В. Скрипченко
В.В. Віскова
© НБ ХНМУ, 2022